

ברית יצחק

המכון להוצאת כתבי ומאמרי מורינו הגאון רבי יצחק ברנד שליט"א

הנהגת הקב"ה "ואעשה למען שמי", מתי כן ומתי לא

[השלמה למאמר "המשל והנמשל של שיר השירים"]

- חטא העגל • חטא המרגלים • נבואת יחזקאל • יציאת מצרים • חילול שבת מול חטא המרגלים
- התקופה שלפני הגאולה • השואה • ארץ ישראל • בני ט' מידות • ביאור הענין • מתי הקב"ה עושה למען שמו • סיבה ראשונה, משום "ואעשה למען שמי" • סיבה שנייה, משום קיום הברית עם האבות לתת לנו את הארץ • הנביא יחזקאל לא ממעט את החטא • מצוות מילה ובני ט' מידות • הזספה • זיווג יעקב וזלפה • השלמה • הקשר בין זבולון לבית המקדש

חטא העגל

אחרי חטא העגל, מצאנו בתורה שהיה רצון הקב"ה להשמיד את כלל ישראל, ומשה רבינו ביקש עבור עם ישראל, והקב"ה קיבל את הטענה שלו. כמ"ש (שמות לז, יב): ויחל משה את פני יי אהיו, ויאמר למה יי יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה: (יג) למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרג אתם בקהרים ולכלתם מעל פני האדמה, שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך. ועם ישראל המשיך בדרכו לארץ ישראל. ואומנם היה צריך ביעור חלק העובדים, ועוד עונשים, אבל אין כאן הריגת כללות הדור.

חטא המרגלים

אולם בחטא המרגלים, אף שגם שם ביקש משה רבינו שלא יהא חילול השם מה שהגוים יגידו שהקב"ה לא יכול להציל עם ישראל, אולם תפילה זו עזרה רק שלא יהרוג את כולם בבת אחת, אבל לא נתבטלה גזירת המיתה, וכל מי שהיה למעלה מעשרים שנה, נגזר עליו שימות במדבר.

נבואת יחזקאל

בספר יחזקאל (פיק ט) יש רשימה ארוכה שהקב"ה רצה לכלות את עם ישראל, אולם עשה למען שמו שלא יתחלל בגוים, וביטל את הגזירה. אולם יש יוצא מן הכלל,

והם בחטא המרגלים, ובהמדרים והפושעים פי (יחזקאל כ, לח), שחז"ל אמרו (מדרש דף כ ע"א) שזה בני ט' מידות (הארכנו צוה במאמר המשל והנמשל של שיר השירים, ונמאמר השואה ובני ט' מידות).

יציאת מצרים

ביציאת מצרים עזר הנהגת **ואעשה למען שמי** לבלתי החל לעיני הגוים (יחזקאל כ, ט).

כמ"ש (ס, ט): ואמרת אליהם פה אמר אדני יי ביום בקרי בישראל ואשא ידי לזרע בית יעקב ואנדע להם בארץ מצרים, ואשא ידי להם לאמר אני יי אהיכם: (י) ביום ההוא נשאתי ידי להם להוציאם מארץ מצרים, אל ארץ אשר תרתי להם זבת חלב ודבש צבי היא לכל הארצות: (י) ואמר אליהם איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי מצרים אל תטמאו, אני יי אהיכם: (יא) וימרו בי ולא אבו לשמע אלי איש את שקוצי עיניהם לא השליכו ואת גלולי מצרים לא עזבו, ואמר לשפך חמתי עליהם לכלות אפי בהם בתוך ארץ מצרים: (ט) ואעשה למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים אשר המה בתוכם, אשר נודעתי אליהם לעיניהם להוציאם מארץ מצרים.

היה כאן חטא של **עבודה זרה**, והיה גזירת כליון, ונתבטל בגלל **ואעשה למען שמי**.

אולם לא עזר סברת **"ואעשה למען שמי"** לארבע חלקי ישראל שלא רצו לצאת ממצרים, ומתו במכת חושך.

במדבר ארץ מצרים, בן אשפט אתכם נאם אדני יי: (ל) והעברתי אתכם תחת השבט, והבאתי אתכם במסרת הברית: (מ) וברותי מכם המרדים והפושעים בי מארץ מגוריהם אוציא אותם ואל אדמת ישראל לא יבוא, וידעתם כי אני יי.

השואה

הפסוק בחמה שפוכה מדובר בשואה, שהיה שם קיבוץ גלויות להריגה.

זזה מביא את הגאולה כמבואר במסכת ראש השנה (דף לב ע"א במשנה): אין מזכירין מלכות זכרונות ושופרות, של פורענות. ובגמרא: מלכות כגון חי אני נאם ה' [אהים] אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אמלך עליכם. ואף על גב דאמר רב נחמן: כל כי האי ריתחא לירתח קודשא בריך הוא עלן, וליפרוקינן. כיון דבריתחא אמור - אדכורי ריתחא בריש שתא לא מדכרינן.

היינו הפסוק בחמה שפוכה הוא הקדמה לגאולה, שבעקבות הייסורים הגדולים תבוא הגאולה, ובעקבות זה היה הוה אמינא שמותר לומר פסוק זה בראש השנה, ואינו בכלל פורעניות. אולם משום שזה בצורת כעס, לא אומרים בראש השנה.

ובתוך תהליך זה יש שני סוגי קיבוץ גלויות, אחד למדבר העמים, ושם נהרגים, ולא יבואו לארץ ישראל, ולא עוזר כאן סברת **ואעש למען שמי**, וזה מדובר בעיקר בבני טי מידות כמבואר בנדרים (דף כ"ט ע"ב): מכאן אמר רבי: אל ישתה אדם בכוס זה ויתן עיניו בכוס אחר. אמר רבינא: לא נצרכא אלא דאפילו ב' נשיו. וברותי מכם המרדים והפושעים בי [מארץ מגוריהם אוציא אותם ואל אדמת ישראל לא יבוא וידעתם כי אני יי] [יחזקאל כ, לז] - אמר רבי לוי: אלו בני תשע מדות, בני אסנת משגע"ח - בני אימה, בני אנוסה, בני שנואה, בני נידוי, בני תמורה, בני מריבה, בני שכרות, בני גרושת הלב, בני ערבוביא, בני חצופה. ע"כ. ומבואר מכאן שבני טי מידות לא יכולים להגיע לארץ ישראל.

ארץ ישראל

ואח"כ קיבוץ גלויות לארץ ישראל, ואף שלא ראויין, ויש הרבה חטאים, מ"מ מהני סברת **ואעש למען שמי**, כמבואר בהמשך הפסוקים (ט"ז): ואתם בית ישראל כה אומר אדני יי איש גלוליו לכו עבדו ואחר אם אינכם שמעים אלי, ואת שם קדשי לא תחללו עוד במתנותיכם ובגלוליתכם: (י"ז) כי בהר קדשי בהר מרום ישראל נאם אדני יי שם יעבדני כל בית ישראל כלה בארץ, שם ארצם ושם אדרוש את תרומתיכם ואת ראשית משאותיכם בכל קדשיכם: (י"ח) בריח נוח ארצה אתכם בהוציא אתכם מן העמים וקבצתי אתכם מן הארצות אשר נפצתם בם, ונקדשתי בכם לעיני הגוים: (י"ט) וידעתם כי אני יי בהביאי אתכם אל אדמת ישראל, אל הארץ אשר נשאתי את

חילול שבת מול חטא המרגלים

בהמשך היה חטא חילול שבת, ועוד הרבה עבירות, וניצלו בגלל ואעש למען שמי.

כמ"ש (ס"ד): ואוציאם מארץ מצרים, ואבאם אל המדבר: (ה) ואתן להם את חקותי ואת משפטי הודעתי אותם, אשר יעשה אותם האדם וחי בהם: (ו) וגם את שבתותי נתתי להם להיות לאות ביני וביניהם, לדעת כי אני יי מקדשם: (ז) וימרו בי בית ישראל במדבר בחקותי לא הלכו ואת משפטי מאסו אשר יעשה אתם האדם וחי בהם ואת שבתתי חללו מאד, ואמר לשפד חמתי עליהם במדבר לכלותם: (ח) ואעשה למען שמי, לבלתי החל לעיני הגוים אשר הוצאתים לעיניהם.

אולם בגלל חטא המרגלים, אנשי המלחמה שהיו יותר מעשרים נשארו במדבר, ולא נכנסו לארץ ישראל, ולא עזר הנהגת **ואעש למען שמי** רק שלא יכלה אותם לגמרי, ונשארו אלו הפחות מעשרים.

כמבואר כאן (ס"ט): וגם אני נשאתי ידי להם במדבר, לבלתי הביא אותם אל הארץ אשר נתתי זבת חלב ודבש צבי היא לכל הארצות: (ע) יען במשפטי מאסו ואת חקותי לא הלכו בהם ואת שבתותי חללו, כי אחרי גלוליהם לבם הלך: (פ) ותחס עיני עליהם משחתם, ולא עשיתי אותם כלה במדבר.

הדור השני של המדבר, גם חטאו בחילול שבת, ושאר עבירות, וחייבים כליה, אולם ניצלו בגלל הנהגת **ואעש למען שמי**.

כמ"ש (ע"ב): ואמר אל בניהם במדבר בחוקי אבותיכם אל תלכו ואת משפטיהם אל תשמרו, ובגלוליהם אל תטמאו: (ע"ג) אני יי אהיכם בחקותי לכו, ואת משפטי שמרו ועשו אותם: (ע"ד) ואת שבתתי קדשו, והיו לאות ביני וביניהם לדעת כי אני יי אהיכם: (ע"ה) וימרו בי הבנים בחקותי לא הלכו ואת משפטי לא שמרו לעשות אותם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם את שבתותי חללו, ואמר לשפד חמתי עליהם לכלות אפי כם במדבר: (ע"ו) והשכתי את ידי ואעש למען שמי, לבלתי החל לעיני הגוים אשר הוצאתי אותם לעיניהם.

אולם לא היה בהם חטא מרגלים, ונכנסו לארץ ישראל בגלל הנהגת **ואעש למען שמי**.

התקופה שלפני הגאולה

בהמשך מדובר על התקופה שלפני הגאולה (ס"ג): חי אני נאם אדני יי, אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אמלך עליכם: (ל"ד) והוצאתי אתכם מן העמים וקבצתי אתכם מן הארצות אשר נפוצתם בם, ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה: (ל"ה) והבאתי אתכם אל מדבר העמים, ונשפטי אתכם שם פנים אל פנים: (ל"ו) כאשר נשפטי את אבותיכם

להכנס לארץ ישראל, לא מהני ואעש למען שמי, ואז נענשו על הכל.

מתי הקב"ה עושה למען שמו

בעת השאלה היא, שלמדנו בכל פרק זה של יחזקאל, שבזמן שהקב"ה רוצה לעזור לעם ישראל, מהני סברת **ואעש למען שמי**, גם על חטא עבודה זרה [במצרים וכן בחטא העגל], וחטא חילול שבת, שהם החמורות שבחמורות, ושאר עבירות חמורות. ואילו על חטא המרגלים ובני ט' מידות לא מהני סברת **ואעש למען שמי**. וצ"ב.

וכן במצרים עצמו, יצאו רק חמישית, ואילו ארבעה חלקים מתו במכת חושך, ולא מהני בשבילם הנהגת **ואעש למען שמי**. כמו"ש רש"י (שמות י, כג): למה הביא עליהם חשך, שהיו בישראל באותו הדור רשעים, ולא היו רוצים לצאת, ומתו בשלשת ימי אפלה, כדי שלא יראו מצרים במפלתם ויאמרו אף הן לוקין כמונו.

ונראה לפרש, שני סיבות.

סיבה ראשונה, משום "ואעש למען שמי"

שיסוד של **ואעש למען שמי** לבלתי החל לעיני הגוים, צריך להיות שהגוים רואים שהקב"ה עוזר לעם ישראל והוא בחר בהם, וזה שייך רק כשבאים לארץ ישראל, ובזה רואים שזה עם של הקב"ה והם למעלה מן הגוים. אבל כשפוזרים בכל ארצות הגוים, לא מכירים שעם ישראל הוא בחירו של הקב"ה, והם תולים שהעבודה זרה שלהם הוא הגובר, או הנצרות או האיסלאם הם בחירי הקב"ה.

ולכן למען שמי, היינו הכרה של הגוים שהקב"ה בחר בעם ישראל, מתקיים רק כשעם ישראל מוכן להגיע לארץ ישראל, ויתקיים **ואעש למען שמי** לבלתי החל לעיני הגוים אשר המה בתוכם.

אולם כשעם ישראל אינו מוכן להגיע לארץ ישראל, לא מהני סברת **ואעש למען שמי**, כי לא יתגלה שמו של הקב"ה בעיני הגוים כשהם בחוץ לארץ, וממילא אין להם זכות להנצל בסברת **ואעש למען שמי**. וזה הסיבה בחטא המרגלים, וכן בבני ט' מידות שלא מוכנים להגיע לארץ ישראל, שימותו במדבר העמים, כמו שנאמר (יחזקאל טו לה) **והבאתי אתכם אל מדבר העמים ונשפטתי אתכם שם פנים אל פנים: (לו) כְּאִשׁוֹר נִשְׁפָּטִי אֶת אַבְוֹתֵיכֶם בְּמִדְבַּר אֶרֶץ מִצְרַיִם כִּן אֲשַׁפֵּט אֶתְכֶם נְאֻם אֲדֹנָי יְיָ. פסוק** לה מדבר בשואה באושוויץ בתקופה של לפני הגאולה, ופסוק לו מדבר בדור המדבר, והנביא מקשר בין זה לזה. וכן במצרים אלו שמתו במכת חושך משום שלא רצו לצאת ממצרים היינו שלא רצו להתחיל התהליך להגיע לארץ ישראל.

ידי לתת אותה לאבותיכם: (מג) וזכרתם שם את דרכיכם ואת כל עלילותיכם אשר נטמאתם בהם, ונקטתם בפניכם בכל רעותיכם אשר עשיתם: (מד) וידעתם כי אני יי בפעשתי אתכם למען שמי, לא כדרכיכם הרעים וכעלילותיכם הנשחתות בית ישראל נאם אדני יי.

בני ט' מידות

ביארנו באריכות (מאמר המשל והמשל של שיר השירים), שהסיבה של הבני ט' מידות שלא מגיעים לארץ ישראל משום שהם לא רוצים להגיע לשם, שיש להם פגם בלידה בחסרון אהבה בין איש לאשתו, וזה גורם שאין להם קשר לארץ ישראל.

והובא שם דברי המגלה עמוקות (פרשת מטות, דרוש ד), להסביר למה בני ראובן וגד לא רצו לעבור את הירדן לארץ ישראל העיקרי, משום שהיה פגם בזיווג של יעקב אבינו עם לאה וזלפה. בזיווג עם לאה - יעקב חשב שזה רחל, ומזה נולד ראובן. וזיווג יעקב עם זלפה - היה בלי שידוכין. ומדייק זה מן המקרא. והוספנו דברי הרד"ק (דברי הימים א ג, יג), שהביא מדרש (ראה להלן) שזלפה לא רצתה להוליד בנים מיעקב, ורק לאה הכריחה אותה, ומזה נולד גד. ומי שיש לו פגם בזיווג, אין לו רצון להגיע לארץ ישראל.

ביאור הענין

ואין הכוונה רק משום ענין זה של בני ט' מידות, אלא יש הרבה חטאים אחרים, אבל בשאר החטאים היה ניתן לבטל את הגזרה ע"י סברת **ואעש למען שמי**, ואילו ענין של בני ט' מידות לא מהני סברת **ואעש למען שמי** (ע"י לקמן).

וכן בענין חטא המרגלים, שיש לכאורה סתירה בין הפסוקים ובין מה שהסבירו חז"ל, שבפסוק כתוב (נמדבר פ"י ט"ג, יג): **כי כל האנשים הראים את כבדי ואת אחתי אשר עשיתי במצרים ובמדבר וינסו אתי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי: (כג) אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם וכל מנאצי לא יראוה. משמע שבגלל כל העשר חטאים נענשו. ואילו בחז"ל (מסכת ערכין דף טו ע"א נמשנה) אמרו: מצינו שלא נתחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע, שנאמר (נמדבר יד, כג) וינסו אתי זה עשר פעמים וגו'.**

ובגמ' (סו): וכן מצינו שלא נתחתם גזר דין וכו'. ממאי? דלמא דאכתי לא מלא סאתן, דאמר רב המנונא: אין הקדוש ברוך הוא נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו, שנאמר (איוב כ, כג) **במלאות ספקו יצר לו. אמר ר"ל:** אמר קרא "וינסו אתי זה עשר פעמים", על זה נתחתם גזר דין.

ונראה לפרש שהעונש היה על כל העשר פעמים, אולם אילו לא חטאו בחטא המרגלים, היו ניצולים בגלל סברת **ואעש למען שמי**, אבל בגלל חטא המרגלים שלא רצו

אולם בחטא המרגלים לא ביקש משה רבינו מהקב"ה משום ברית האבות. ועיי' ברמב"ן (נמדנז יז, יז) שהסביר את הדבר, וז"ל: לא הזכיר "נוצר חסד לאלפים", כי לא בזכות אבות נתפלל משה עכשיו, ולא הזכיר בתפילה הזאת לאברהם ליצחק וליעקב כלל. והטעם בעבור שהארץ ניתנה לאבות ומהם ירשוה, והם מורדים באבותם ולא היו חפצים במתנה שלהם אשר האבות היו בוחרים בה מאד, והיאך יאמר "אשר נשבעת להם בך וגו' וכל הארץ הזאת אתן לזרעכם" (שמות לג, יג), והם אומרים אי אפשרו במתנה זו.

וכן בתקופת הגאולה מן הגלות וכיבוש ארץ ישראל על ידי עם ישראל, אף אם הם חוטאים ופושעים, נאמר שהקב"ה מקיים הברית, אף שעם ישראל לא מקיים הברית, היינו שלא שומרים התורה, וקיום הברית נע"י הקב"ה) היינו כיבוש ארץ ישראל. וזה נאמר ביחזקאל (טו, טו): **כי כה אומר אדני יי' (ועשית) וְעִשִׂיתִי אוֹתְךָ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ, אֲשֶׁר בָּזִיתָ אֵלֶּהָ לְהַפֵּר בְּרִיתִי: (ס) וְזָכַרְתִּי אֲנִי אֶת בְּרִיתִי אוֹתְךָ בִּימֵי נְעוּרֶיךָ, וְהִקְמוֹתִי לְךָ בְּרִית עוֹלָם: (סא) וְזָכַרְתָּ אֶת דְּרָכֶיךָ וְנִכְלַמְתָּ בְּקַחְתְּךָ אֶת אַחֹתֶיךָ הַגְּדוּלוֹת מִמֶּךָ אֶל הַקְּטָנוֹת מִמֶּךָ, וְנִתְתִּי אֶתְהֶן לְךָ לְבָנוֹת וְלֹא מִבְּרִיתְךָ: (סב) וְהִקְמוֹתִי אֲנִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּךָ, וְיָדַעְתָּ כִּי אֲנִי יי': (סג) לְמַעַן תִּזְכְּרִי וְבִשְׁתִּי וְלֹא יִהְיֶה לְךָ עוֹד פֶּתַח־חַוֶּן פֶּה מִפְּנֵי כְלֻמַּתְךָ, בְּכַפְרִי לְךָ לְכֹל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ נְאֻם אֲדֹנָי יי': ס**

ופי' רש"י (סג, סא): **וְזָכַרְתָּ** - בהטיבי לך, את דרכיך הרע"י, ונכלמת מלפני על שגמלת לי רעה ואני גומלך טובה: **בְּקַחְתְּךָ אֶת אַחֹתֶיךָ** - כשתכבשי לירש את מקומות אשר סביבותיך הקטנות והגדולות: **לְבָנוֹת** - לפרוורים לך משועבדים לך. כמו "סדם ובנותיה" (סג, טו) - "וְכַפְרִינָהָא" (מלגוס יימן): **וְלֹא מִבְּרִיתְךָ** - ולא משמך את הברית אשר כרתי אתך, אלא בחסדי וברחמי שאני שומר את ברית.

[הארכנו בפסוקים אלו בכמה מאמרים, כגון בראש השנה מזכירים את הקמת המדינה, ואת השואה לא].

וזה מהני רק למי שבאמת רוצה שיכבשו את ארץ ישראל, ולא למי שאינו רוצה בזה.

הנביא יחזקאל לא ממעט את החטא

בכל המקומות שהבאתי שיש להקב"ה הנהגה ואעשה למען שמי, וכן למען בריתו עם האבות, הוזכר גם החטא, וזה גם צריך כפרה ע"י הבושה. וזה בא ללמדנו שלא נחשוב מכיון שהקב"ה עוזר, זה כאילו ח"ו שהעבירות הם לא עבירות והם צדיקים, אלא הכוונה שהקב"ה עוזר למרות החטא, אבל צריך לעשות הכל שלא להימשך אחרי החטאים, ולחזור בתשובה.

אולם אלו שכן רצו להגיע לארץ ישראל נצלו בסברת **ואעש למען שמי**, אף שיש חטאים גדולים.

הנה בניצולי השואה, היו חלק שהגיעו לארץ ישראל, בנו את הארץ, וכן בנו מחדש את הישיבות הקדושות שנחרבו בחוץ לארץ, עד שכעת יש אלפי ישיבות וכוללים וחיבורי תורה, ומקומות התורה שלא היה כגדלות הזה אפילו בימי רבינא ורב אשי. ובמקום שהיה פעם ארבע חלקי שו"ע, יש כעת ספר אחד או כמה ספרים על כל סימן וסעיף בשו"ע, וכל זה שייך רק בארץ ישראל. ונתחדש מצוות התלויות בארץ, וכעת מכינים גם מצוות קדשים וטהרות שנוהגים רק בארץ ישראל. וציבור שומרי תורה ומצוות מתרבים יום יום בצורה ענקית ע"י ריבוי הילודה.

וכן נשארו הרבה בחוץ לארץ שהם למעשה מחזיקים בתמיכה כספית את בני ארץ ישראל, ולאט לאט באים לארץ ישראל, ולא בבת אחת כמו ביציאת מצרים שנאמר בה (דברים טו, ג) **כי בחפזון יצאת מארץ מצרים, אלא כמו שנאמר בגאולה (ישעיהו נב, יב) כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכוני פי ה' לפניכם יי' ומאספתם אהי ישראל. ונאמר (ישעיהו כו, יב) והיה ביום ההוא יחבט יי' משבלת הנהר עד נחל מצרים ואתם תלקטו לאחד אחד בני ישראל.**

וכעת הגוים רואים שהקב"ה בחר בעם ישראל.

אולם אילו לא נחרבו הקהילות בחו"ל, לא היה יכול להתקיים כל זה, כי הציבור נשאר בחו"ל נע"י דעת הגאון רבי מנדל שפרן שליט"א (מאמר "למה גדולי ישראל לא הולכים עם תלמי"), שאין רצון לשנות ההנהגה, אלא בחורבן הקהילות.

סיבה שניה, משום קיום הברית עם האבות לתת לנו את הארץ

אחד הסיבות העיקריות שהקב"ה עוזר לעם ישראל גם בזמן שלא ראוים, הוא הברית של הקב"ה עם האבות אברהם יצחק ויעקב, לתת לזרעם את הארץ.

וזה מבואר בתפילת משה רבינו בחטא העגל, שנוסף על מה שביקש מפני כבוד שמים שלא יאמרו המצרים שהקב"ה לא יכול לעזור לעם ישראל, ביקש משום ברית של האבות.

כמו שנאמר (שמות לג, יג): **זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם בך ותדבר אליהם ארבה את זרעכם ככוכבי השמים וכל הארץ הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם ונחלו לעלם: (יד) וינחם יי' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו. וכן בדברים (ט, טו): ואתפלל אל יי' ואמר אדני יי' אל תשחת עמך ונחלתך אשר פדית בגדלך אשר הוצאת ממצרים ביד תזקה: (טז) זכר לעבדיך לאברהם ליצחק וליעקב אל תפן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו.**

מצוות מילה ובני ט' מידות • הוספה

ט' מידות שיש חציצה מחשבתית של חסרון האהבה בין איש לאשתו - לא זוכים לארץ ישראל.

זיווג יעקב וזלפה • השלמה

במאמר המשל והנמשל של שיר השירים הבאתי את דברי הרד"ק (דברי הימים א' ו' יג) שהביא בשם מדרש, שזילפה לא רצתה להתחתן עם יעקב בתחילה. וזה נתן חיזוק למאמר של המגלה עמוקות (פר' מנחות דרוש 7, אות 3, הועמק בנספח למאמר השואה וזני ט' מידות) שגד לא רצה לעבור את הירדן משום שהיה פגם בזיווג יעקב וזילפה.

בעת מצאתי את המדרש, **בבראשית רבתי** (עמוד 223, מו, כה), וז"ל: "כל נפש שבעה" (בראשית מו, כה). זכתה בלהה בבניה שכתוב בהם כל והקדים הנפשות למנין כשם שאמר בבני הגבירות, לפי שבחבה נשאת ליעקב להעמיד לו תולדות, וכן הכתובים שבחיה וקראו לבני נפתלי על שמה, בני נפתלי יחצאל וגו' בני בלהה (דברי הימים א' ו' יג). אבל כשמנו בני אשר לא מנו אותם על שם זלפה, לפי שבתחלה סרבה בו להעמיד לו תולדות.

הקשר בין זבולון לבית המקדש

כתוב בתורה (דברים לג, יח) שזבולון מביא את עם ישראל וכן את הגוים לבית המקדש: וְלְזַבְלוֹן אָמַר שְׂמַח זְבוּלוֹן בְּצִאֲתָךְ, וַיִּשְׁשָׁךְ בְּאַהֲלֶיךָ: (ט) עַמִּים הָרַ יִקְרְאוּ שֵׁם יִזְבְּחוּ זִבְחֵי צֶדֶק, כִּי שִׁפְעַת יָמִים יִיָּקֹוּ וְשִׁפְנֵי טְמוּנֵי חוֹל.

פי' רש"י (ס"ט): עמים - של שבטי ישראל: הר יקראו - להר המוריה יאספו. כל אסיפה על ידי קריאה היא. ושם יזבחו זבחי צדק. **דבר אחר:** עמים הר יקראו על ידי פרקמטיא של זבולון, תגרי אומות העולם באים אל ארצו, והוא עומד על הקפר, והם אומרים הואיל ונצטערנו עד כאן נלך עד ירושלים ונראה מה יראתה של אומה זו ומה מעשיה, והם רואים כל ישראל עובדים לאוה אחד, ואוכלים מאכל אחד. לפי שהגוים אלוהו של זה לא כאלוהו של זה, ומאכלו של זה לא כמאכלו של זה. והם אומרים אין אומה כשרה כזו, ומתגירין שם, שנאמר שֵׁם יִזְבְּחוּ זִבְחֵי צֶדֶק.

ונראה, משום שרואים בלידת השבטים של בני לאה, בתחילה היה החיבור בין יעקב ללאה לא במצב טוב, ואחר כל ילד שנולד נתחזק הקשר, וכל שמות השבטים של לאה נקראים על שם חיזוק הקשר כמבואר בתורה (בראשית כט, ל - ל, כא).

והשיא של הקשר היה זבולון, שנאמר (בראשית ל, ט): וַתֹּאמֶר לְאֵה זָבְדֵנִי אֲהִים אֲתִי זָבְדָה טוֹב הַפְּעַם יִזְבְּלֵנִי אִישִׁי כִּי יִלְדֵתִי לוֹ שֵׁשָׁה בָנִים, וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ זְבוּלוֹן. וכתב רש"י: יזבלני - לשון (מלכים א' יג) בית זבל, הירביריריא"ה בלע"ז [למנה] בית מדור. מעתה לא תהא עיקר דירתו אלא עמי, שיש לי בנים כנגד כל נשיו.

וזה על שם בית המקדש, כמו שנאמר (ס"ט) בְּנֵה בְּנֵיתִי בֵּית זָבַל לְךָ מְכוּן לְשִׁבְתְּךָ עוֹלָמִים.

בזכות מילה זוכים לארץ ישראל, כמבואר ברש"י בפרשת מילה (בראשית י, ט): ואתנה בריתי - ברית של אהבה, וברית הארץ, להורשה לך על ידי מצוה זו!*

וכתיב (בראשית י, ט) ונתתי לך ולזרעך את ארץ מגרף את כל ארץ כנען לאחזת עולם והייתי להם לאהים!*

ובמסכת ברכות (דף מט ע"ב): נחום הזקן אומר: צריך שיזכור בה ברית!***. רבי יוסי אומר: צריך שיזכור בה תורה. פלימו אומר: צריך שיקדים ברית לתורה.

ועי' במאמר למה עיי מילה זוכים לארץ ישראל, ושם ביארנו ע"פ שני יסודות:

יסוד ראשון, משום שיסוד של ארץ ישראל כמבואר ברמב"ן (פרשת אחרי מות), שהנהגת הקב"ה בארץ ישראל הוא בלי מסכים וחציצות, אלא הנהגה ישירה. ואילו בחוץ לארץ יש מסכים וחציצות דרך שלוחים, ולא הנהגה ישירה.

יסוד שני, מבואר בספר שיר השירים שהנהגת הקב"ה עם כלל ישראל הוא דומה כהנהגת איש ואשתו.

וממילא מובן, שהערלה היא חוצצת בין איש לאשתו, ועיי המילה נתבטל החציצה, והחיבור הוא בשלימות. וזה מביא לידי ארץ ישראל, שהנהגת הקב"ה עם כלל ישראל הוא בלי מסכים וחציצות. וכן בבית המקדש שהוא החיבור הכי גדול בין הקב"ה לכלל ישראל, היו תמונות של חיבוק איש ואשתו (יומא דף נד ע"ב), עיי בזה באגרת הקודש של הרמב"ן (מודפס בסוף ספר בעלי נפש של הראש"ד, פרק ש"י).

בעת מובן גם ענין של בני ט' מידות, כשם שעיי מילה זוכים לארץ ישראל, ובלי מילה לא זוכים, מכיון שיש חציצה פיזית של בשר הערלה בין איש לאשתו. ממילא בבני

[*] וכתב באילת השחר (ע"מ ט"ט) שאין זה שני דברים, אלא שהברית אהבה מתבטא בברית הארץ, דאין אהבה בלי כלום.

[**] (ב) ויהי אברהם בן תשעים שנה ותשע שנים וירא יי אל אברהם ויאמר אליו אני א שדי התהלך לפני והיה תמים: (ג) ואתנה בריתי ביני ובינך ואברהם איתך במאד מאד: (ד) ויפל אברהם על פניו וידבר אתו אלהים לאמר: (ה) אני הנה בריתי איתך והיית לאב המון גוים: (ו) ולא יקרא עוד את שמך אברהם והיה שמך אברהם כי אב המון גוים נתתיך: (ז) והפרתי אתך במאד מאד ונתתיך לגוים ומלכים ממך יצאו: (ח) והקמתי את בריתי ביני ובינך ובין זרעך אתך לדרתם לברית עולם להיות לך לאהים ולזרעך אתך: (ט) ונתתי לך ולזרעך אתך את ארץ מגרף את כל ארץ כנען לאחזת עולם והייתי להם לאהים: (י) ויאמר אלהים אל אברהם ואתה את בריתי תשמר אתה וזרעך אתך לדרתם: (יא) זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אתך המול לכם כל זכר: (יב) ונמלתם את בשר עוללתכם והיית לאות ברית ביני וביניכם.

[***] ופירש רש"י (ס"ט ד"ה ל"ד): בברכת הארץ, שעל ידי ברית נתנה לאברהם בפרשת מילה (בראשית י, ט) ונתתי לך ולזרעך את ארץ מגרף.

נכתב בעזרהי"ת ע"י מורינו הרב שליט"א

ב' אייר תשפ"ו

ניתן להשיג את הגליונות גם באתר 'בריתי יצחק'
וכן בדואר אלקטרוני TALMIDIM2@GMAIL.COM